

นโยบายและมาตรการทางกฎหมาย ในการลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติดในประเทศไทย

ผู้จัดทำ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณก๊ำ และคณะผู้วิจัย

บทนำ

จากข้อมูลสถิติขององค์การสหประชาชาติ ประเทศไทยมีพลเมืองมากเป็นอันดับที่ 20 ของโลก เมื่อพิจารณาถึงสถิติผู้ต้องขังทั่วโลก ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 6 ของโลก พบว่าผู้ต้องขังกว่าร้อยละ 80 เป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ผู้เสพที่เข้าระบบการฟื้นฟูเมื่อกลับสู่บ้านหรือชุมชนเดิม สภาพแวดล้อมเดิม ขาดการบำบัดรักษาอย่างถูกต้องและสภาพชุมชนสังคมก็ขาดความเข้าใจและระบบ (Social System) กลไก (Social Mechanism) การสังคมของการร่วมมือร่วมใจร่วมกันในการช่วยเหลือ และการยอมรับที่จะทำให้สังคมเข้มแข็งปลอดภัย การใช้มาตรการทางแพทย์และสาธารณสุขอย่างถูกต้องกับเขา ก็ทำให้เขาไม่มีเหลือพื้นที่ขยับในสังคม ต้องถูกสิ่งแวดล้อมผลักเขาออกจากสังคม จึงต้องหวนกลับไปค้นหาสมาคมกับคนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดอีกครั้ง กลับมาเสพอีกครั้ง การกระทำผิดซ้ำก็เกิดขึ้นตามมา และเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ เป็นปรากฏการณ์ของ “การกระทำผิดซ้ำซ้อนเรื้อรัง” ซึ่งเมื่อมารวมกับผู้เสพรายใหม่ๆ จึงส่งผลทำให้ปริมาณคดียาเสพติดเพิ่มขึ้น และปริมาณผู้ต้องขังก็เพิ่มขึ้นตามมา และเพิ่มขึ้นต่อๆ กันมาอย่างไม่หยุดยั้งในอัตราที่ก้าวหน้าจนถึงปัจจุบัน ไหลวนไปวนมาและเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดสภาวะ “ผู้ต้องขังล้นเรือนจำเรื้อรัง” (Chronic Prisoners Overflow) ส่งผลความเสียหายแบบลูกโซ่ตามมาอีกมากกับประเทศไทย

บทสรุป

ประเทศไทยจึงต้องการมาตรการที่จะเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหายาเสพติด แม้ว่าปัญหายาเสพติดจะต้องแก้ไขแบบองค์รวม แต่มาตรการหนึ่งที่สามารถเป็นส่วนหนึ่งของวงจรนี้ได้ คือ มาตรการลดอันตรายเกี่ยวกับยาเสพติดหรือจากการใช้ยาเสพติด เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบทางทฤษฎีอาญาที่เกี่ยวข้องกับการลดอันตรายเกี่ยวกับยาเสพติด (Harm Reduction) พบว่า ประกอบไปด้วยแนวคิดทฤษฎีการอาญาที่เกี่ยวข้องอีกหลายเรื่อง ได้แก่ การไม่กำหนดความผิดอาญา (Decriminalization) การเปิดเสรียาเสพติด (Drug Liberalization) การทำให้ยาเสพติดถูกกฎหมาย (Drug Legalization) และ การลดความรุนแรงให้น้อยที่สุด (Harm Minimization)

1. การลดความรุนแรงหรือลดอันตรายจากยาเสพติด (Harm Reduction on Narcotic Drugs) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อลดความเป็นอาชญากรรมของการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่เล็กน้อย เพื่อลดการใช้มาตรการบังคับโทษ
2. การไม่กำหนดความผิดอาญา (Decriminalization) หมายถึง การที่จะไม่ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในระดับเล็กน้อย เช่น ครอบครองเพื่อเสพ หรือผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ป่วยที่ต้องบำบัดทางการแพทย์ใช้ยาเสพติด หรือเสพยาเสพติดเพื่อความบันเทิง
3. การเปิดเสรียาเสพติด (Drug Liberalization) หมายถึง การกำจัดหรือลดการบังคับตามกฎหมาย เกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ โดยการบัญญัติกฎหมายทำให้การใช้และครอบครองยาเสพติดถูกต้องตามกฎหมาย (Re-legalization) และไม่ถือว่าการกระทำเหล่านั้นเป็นอาชญากรรม
4. การทำให้ยาเสพติดถูกต้องตามกฎหมาย (Drug Legalization) หมายถึง การต้องไม่มีมาตรการห้ามการแจกจ่าย การขายและการใช้ยาเสพติดให้โทษทั้งหมดที่ระบุในกฎหมายปัจจุบัน ลบการควบคุมของรัฐมาทุกรูปแบบ และหันมาใช้มาตรการทางกฎหมายต่างๆ ที่ทำให้ยาเสพติดถูกต้องตามกฎหมายภายใต้ระบบการควบคุมของรัฐมา

ดังนั้น คำว่า การลดความรุนแรงหรือลดอันตราย (Harm Reduction) จึงมีความแตกต่างจากคำว่า การไม่กำหนดคดีอาญา (Decriminalization) การเปิดเสรียาเสพติด (Drug Liberalization) และการทำให้ยาเสพติดถูกต้องตามกฎหมาย (Drug Legalization) ประกอบกัน แต่แนวคิดเช่นว่านั้น ไม่ได้หมายความว่าความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเล็กน้อยไม่เป็นความผิดอาญาเสียเลย แต่กำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อเป็นมาตรการทางเลือกแทนการจำคุกและปรับ

ข้อเสนอแนะ

- (1) การดำเนินคดีเกี่ยวกับยาเสพติดจะต้องพิจารณาถึงหลักการดำเนินคดีอาญาที่เป็นธรรม (Fair Trial)
- (2) ควรต้องมีการบัญญัติมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจน เพื่อจำแนกแยกแยะผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ระหว่างลักษณะเบา-หนักให้ชัดเจน
- (3) การพิจารณาหลักการไม่กำหนดความผิดอาญาและโทษทางอาญา (Decriminalization and Penalization) ต้องประกอบไปด้วยการได้สัดส่วนระหว่างความผิดและโทษ หลักการ “ผู้ผิด คือ ผู้ป่วย” การนำมาตราอื่นเพื่อทดแทนการลงโทษอาญามาใช้กับกรณีผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด
- (4) การพิจารณาว่าลักษณะใดบ้างที่ควรเป็นยาเสพติดให้โทษตามกฎหมาย ต้องมีการทบทวนบัญชียาเสพติดใหม่
- (5) ควรยกเลิกกระบวนการบังคับบำบัด ที่ต้องควบคุมตัวผู้กระทำความผิดไว้ในอำนาจรัฐเป็นระยะเวลาบาง
- (6) เสนอให้ประเทศไทยมีการดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการคดียาเสพติด (Drugs Committee)

